

Moudivláček

Obsah

- Za tajemstvím sousedů 2014..... 2
- Jak dopadl VTV Horní Vsacko?..... 3
- Lejsek malý v Jeseníkách..... 4
- Komiks..... 6
- Pozvánka na exkurze MOS..... 7
- Vánoční setkání ornitologů..... 8

Vážení čtenáři,

opět přichází podzim a s ním i další možnost navštívit některou z exkurzí, které na střední Moravě pořádáme k příležitosti evropského festivalu ptactva. Prodlužující se podzimní večery si můžete zpříjemnit četbou Moudivláčka. Dozvíte se, jak se nám letos dařilo realizovat tradiční akce nebo jak dopadl pilotní projekt věnovaný monitoringu lejska malého v Jeseníkách.

Na únorové členské schůzi proběhnou volby nového výboru MOS. Členové si touto cestou volí na dva roky zástupce, kteří řídí činnost spolku a rozhodují v době, kdy členská schůze nezasedá. Můžete nám do té doby zasílat návrhy na předsedu, místopředsedu, jednatele, hospodáře a jednoho či více členů výboru. Vzhledem k tomu, že již znovu do výboru kvůli změně bydliště kandidovat nebudu, bedlivě prosím zvažte, zda neznáte vhodného kandidáta na nového předsedu naší organizace. Práce ve výboru je čestná, nehonoranová, výbor se schází operativně, pravidla nejvýše jednou měsíčně v Přerově.

Se svým blízcím se odchodem z vedení MOS bych touto cestou rád předal symbolickou redakční štafetu Katce Ševčíkové, která pro vás bude připravovat další zpravodaje a významnou měrou se podílela také na přípravě Moudivláčků dosud vyšlých.

Přeji Vám příjemnou četbu i chvíle strávené v podzimní přírodě.

Jaroslav Koleček

Za tajemstvím sousedů 2014

V neděli 13. července. 2014 se v Olomouci již potřetí uskutečnila vycházka za našimi nejbližšími chlupatými a opeřenými zvířecími sousedy, netopýry a rorýsy. Sraz byl tentokrát před budovou menzy na třídě 17. listopadu, nicméně termín se shodoval s vysíláním z mistrovství světa ve fotbale. A tak, přestože dešťová oblačnost polehávající nad středními Čechami nakonec nedorazila, sešlo se nás pouze poskromnu.

Na začátek se ve dvou přepravkách skrývá malé překvapení. Ukázka dvou chlupáčků, netopýra rezavého a ušatého, kteří se momentálně vykrmují, aby se mohli co nejdříve vrátit zpět do přírody, všechny potěšila. Zároveň si ukazujeme, jak vlastně netopýří křídla vznikla a povídáme si blíž o stavbě těla. Samozřejmě účastníci nejsou ochuzeni o nezbytné propagační materiály a samolepky na památku. Následně upozorňujeme na rorýsí budku, kterou má katedra zoologie přírodovědecké fakulty olomoucké univerzity připravenou pro tyto černé, ukřižované vládce vzduchu. A i když letos nebyl podlouhlý domek obsazen, budova se může pyšnit cedulkou s nápisem „Přátelé rorýsů“, kterou obdržela od České společnosti ornitologické.

Minutová ručička hodinek letí kupředu a nad vysokoškolskými kolejemi na Šmeralově ulici začínají své vzdušné akrobacie provádět rorýsí. Kontrolujeme hnízdiště ve starých činžácích, které jsou zároveň letním úkrytem kolonie netopýrů rezavých. Zdařilo se. Pod několika svody z okapů objevujeme malé lesklé bobky, netopýří trus. Největší potěšení přinášejí dětem, které se živě zajímají o jejich obsah.

Opodál, na Kosinově ulici, se rorýsí čas již nachýlil. Slunce pomalu zmizelo za obzor, začíná se stmívat. Tichý vzduch starobylých uliček prořezávají rorýsí výkřiky. Několik mistrných otoček těsně kolem zdi, nakrmit mláďata a vzhůru zpět do vzduchu.

Setmělo se. Vytahujeme přístroje určené k registraci jinak stěží slyšitelných netopýrů, tzv. batdetekory, a na mostku přes mlýnský potok posloucháme lovící netopýry vodní. Opodál u lamp utěšují své prázdné žaludky malí netopýrci rodu *Pipistrellus* a ve vzduchu poletují asi nejběžnější pánové noční městské oblohy, netopýří rezaví. Na dalším můstku se pokoušíme o odchyt netopýra vodního, ale neúspěšně. Alespoň si můžeme prohlédnout techniku lovu. V jednom napjatém okamžiku, když netopýr krouží kolem sítě, se ozve praskání větví a ze tmy se vyříjí dvě hbitá těla. Veverka neohroženě prchá na strom, kuna skalní se nevěřícně zastavuje, otáčí se a mizí zpět. Připravili jsme ji zřejmě o večeři.

Kulatý měsíc rozzářil ulice studeným světlem. Zdravíme dalšího souseda, ježka, dupajícího v listí. Pomalu se vracíme nazpět, s mnoha zážitky prožitými s našimi sousedy...

Katka Ševčíková, e-mail: sevcikovaka@seznam.cz

Jak dopadl Výzkumný terénní víkend Horní Vsacko?

Na víkend 16.–18. května 2014 naplánoval Moravský ornitologický spolek ve spolupráci se ZO ČSOP Orchidea výzkumný terénní víkend (VTV) v Ptačí oblasti Horní Vsacko. Ne vždy ale počasí přeje, a tak pro hlášené silné bouřky a permanentní déšť byla celá akce o týden odložena (víkend 23.–25. 5. 2014). Tento fakt se ukázal jako problematický pro většinu přihlášených nadšenců, teď v hnízdni době, kdy jsou ornitologické diáře zaplněny po okraj. Ve Vsetínských vrších, jsme se tak sešli nakonec pouze tři.

Naši základnou se stala již dříve pro monitoring využívaná skautská chatička v malebném údolí Dinotice. Bez elektřiny a vodovodních kohoutků, daleko od nejbližší obce Halenkov, ale zato v krásných (pra)lesích kousek pod vrcholem Vsackého Cábu. Pro odlehlost místa jsme využili auta a dopravovali se na vzdálenější místa Vsetínských vrchů i Javorníků.

Hlavní důraz byl kladen na monitoring druhů přílohy I Směrnice o ptácích vyskytujících se v této východní části naší republiky. Zvláštní pozornost si pak zasloužil lejssek malý, který je vázán na rozlehlé bučiny a v poslední době v ptačí oblasti silně ubývá s největší pravděpodobností kvůli fragmentaci porostů. Tento druh byl monitorován již loni (především v Dinoticích, kde je jeho hustota poměrně vysoká) a letošní průzkum měl přinést celkový přehled o stavech těchto drobných pěvců táhnoucích až do Asie. Mezi další cíleně sledované druhy patřil strakapoud bělohřbetý, čáp černý, puštík bělavý, lejssek bělokrký či různí šplhavci.

Páteční večer se nesl ve znamení poklidné diskuze nad praskající ohněm, i přesto se však podařilo zaznamenat tři houkající samce puštíků obecných. Sobotní ráno nás čekalo brzké vstávání a celodopolední mapování, které se nakonec trochu protáhlo. Každý účastník mapoval jedno z údolí, dostal podrobnou trasu a jasný cíl – co nejvíce vidět a zaznamenat. Bohužel nízké stavy lejsků, zjištěné během celého předchozího týdne v Javorníkách, nás provázely i tady. V údolí okolí Kobylské a v Malé Brodské nebyl zjištěn ani jeden zpívající samec. V Hrubé Brodské se štěstí usmálo a samičky lákali hned čtyři lejsčí pánové, avšak jejich výskyt v poměrně mladých porostech na místo v tradičních teritoriích starých bučin byl překvapující. Z dalších druhů se podařilo zaznamenat několik zpívajících samců lejsků bělokrkých, zkontrolovat teritoria strakapoudů bělohřbetých a byla zaslechnuta z budky vyvedená mláďata puštíků bělavých.

Odpoledne jsme se vypravili zkontrolovat hnízdo čápů černých pod Vsackým Cábem. Nicméně, jako v loňském roce, bylo opět opuštěné. Seznámili jsme se s dohodnutým managementem v starších bučinách – vytipované a označené stromy zůstanou v lese, zbytek se může odvést a vytěžit. Jaké však bylo zklamání, když týden po vichřici byly už mnohé z označených a popadaných buků přeznačeny a připraveny k odvozu. Prozkoumání orchideových luk se vstavači mužskými a večerní pozorování modranky karpatské a vranek nám zlepšilo náladu. Stejně jako příjemné večerní posezení u ohně.

Nedělní ráno jsme přivítali další dva kolegy, nasedli do auta a vyrazili pokračovat v monitoringu. Ve Vsetínských vrších bylo domapováno údolí Lušové, kde se podařilo objevit dva zpívající lejsky malé a čtyři lejsky bělokrké. Zbytek účastníků se přesunul do Javorníků, kde byla podrobně prozkoumána jak slovenská, tak česká strana Makyty. Celkem jsme zde zjistili čtyři teritoria lejsků malých stejně jako lejsků bělokrkých a šest teritorií strakapouda bělohřbetého. Mimo toto území byla zkontrolována oblast Krkostěny, kde jsme objevili dvě teritoria strakapoudů bělohřbetých, několik zpívajících lejsků bělokrkých či jestřába. Po úmorném hledání se ukázal i jeden samec lejska malého, kterého jsme se neúspěšně pokusili odchytit a barevně okroužkovat.

Celkem bylo na akci zmapováno 11 teritorií lejska malého, 12 teritorií strakapouda bělohřbetého a 23 teritorií lejska bělokrkého. Z dalších druhů byli pozorováni: čáp bílý (obsazené hnízdo), káně lesní, jestřáb lesní, holub hřivnáč, holub doupňák (17 houkajících samců), kukačka obecná, puštík obecný, puštík bělavý (vyvedená mláďata), datel černý (4 teritoria), strakapoud velký, žluna šedá (3–4 teritoria), krutihlav obecný, konipas horský, vlaštovka obecná, jiříčka obecná, linduška lesní, střízlík obecný, pěvuška modrá, skorec vodní, červenka obecná, rehek domácí, kos černý, drozd zpěvný, drozd brávník, pěnice černohlavá, pěnice hnědokřídla, sedmihlásek hajní, budníček menší, budníček větší, budníček lesní, králíček obecný, králíček ohnivý, sýkora koňadra, sýkora uhelníček, brhlík lesní, tuhýk obecný, špaček obecný, krkavec velký, sojka obecná, pěnkava obecná a strnad obecný.

I přes skeptické vyhlídky na počasí, nízkou účast a snižující se populaci lejsků jsme si užili mnoho zábavy a získali celou řadu nových poznatků. Nezbyvá než popřát ptákům v celé ptačí oblasti poklidný život, a rozloučit se s Karpatskými bučinami – snad zase brzy na shledanou.

Katka Ševčíková & Jiří Pavelka

Monitoring lejska malého v CHKO Jeseníky v roce 2014

Lejsků malých je ubývajícím druhem a na území CHKO Jeseníky nebyl jeho výskyt ještě nikdy podrobně zmapován, ačkoliv je v zájmové oblasti mnoho lokalit vhodných pro jeho výskyt. Proto na jaře roku 2014 proběhl v jihozápadní části CHKO Jeseníky monitoring lejska malého a dalších ochranných významných druhů jako je datel černý, holub doupňák nebo lejsků bělokrký. Monitoring byl velmi úspěšný a získaná data o výskytu tohoto krásného ptáka nám snad pomůžou k jeho účinnější ochraně.

Průzkum a mapování rozsáhlého plošného území probíhal nejintenzivněji v období od 15. 5. do 30. 5. (první etapa), kdy jsou zpívající lejsky malí nejspíše zjistitelní (samci jsou nespárovaní a intenzivně zpívají). Pokračoval v období krmění mláďat od 15. 6. do 20. 7. (druhá etapa). Mapování probíhalo především v brzkých ranních hodinách za pomalého procházení lokality se zastávkami. Ke zjištění přítomnosti lejska malého byly využity také nahrávky hlasů, které pomohly vypro-

vokovat právě nezpívající jedince. Všichni samci lejska malého, které bylo možné věkově odlišit, byli určeni buď jako 2K (loňští) mladí (bez oranžové skvrny na prsou nebo pouze s malou oranžovou kapkou) nebo +2K staří ptáci (s oranžovou skvrnou na prsou). Samice vypadají téměř stejně jako mladí samci, ale nikdy nemají oranžovou skvrnu.

Během realizace projektu (16 mapovacích dnů, od 15. 5. do 21. 7. 2014) bylo v jihozápadní části CHKO Jeseníky nalezeno celkem 18 lokalit s hnízdním výskytem lejska malého. Bylo zaznamenáno dohromady 48 zpívajících samců (32 samců +2K, 11 samců 2K a u 5 samců nebylo stáří určeno). Všichni zpívající samci byli pozorováni v bukových lesích v nadmořské výšce v rozmezí 550–870 m n. m. Průměrná nadmořská výška míst, kde se vyskytovali mladí samci, byla 661 m n. m. a u starých samců to bylo 724 m n. m. Lejscí se nevyskytovali v porostech, které byly prosvětleny. Například v bučině u obce Vernířovice byli loňský rok pozorováni 2 samci lejska malého. Po prosvětlení porostu, které proběhlo letošní rok ještě před přiletem lejsků, nebyl na lokalitě lejsek malý již pozorován.

Na základě pozorování a vytipování vhodných lokalit byla velikost populace lejska malého v jihozápadní části CHKO Jeseníky odhadnuta na 45–55 hnízdicích párů. Na nevhodnějších lokalitách dosahují hnízdních hustot až 2,5 párů/10 ha. Zjištěná početnost lejska malého je vyšší než početnost uváděná ostatními autory. Může to být ovšem pouze důsledkem cíleného mapování, které u tohoto druhu dosud scházelo. Proto doporučujeme v monitoringu lejska malého v CHKO Jeseníky pokračovat i v příštích letech a objasnit také změny početnosti tohoto druhu v území.

Velikost populace lejska malého v celé CHKO Jeseníky lze odhadnout na 100–120 párů. Odhad byl proveden na základě porovnání rozlohy vhodných lokalit v jihozápadní části CHKO Jeseníky s rozlohou vhodných lokalit ve zbývajících částech CHKO Jeseníky.

Za zmínku určitě stojí odhad hnízdní populace 15–18 párů datla černého v mapované oblasti a 10–15 párů lejska bělokrkého. Celkem bylo v průběhu mapování pozorováno 56 druhů ptáků. Mezi nejzajímavější pozorované druhy patřil budníček zelený, jeřábek lesní a sokol stěhovavý.

Z výsledků projektu je patrné, že mezi významné faktory ovlivňující početnost lejska malého v jeho přirozeném prostředí, patří především (1) rušení těžbou v období hnízdění (2) prosvětlování porostů a (3) především úbytek nebo narušení rozlehlých bukových porostů, které jsou pro život lejska v CHKO Jeseníky rozhodující.

Výsledky byly zapsány do Nálezové databáze ochrany přírody (NDOP) Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK) a také byly poskytnuty České společnosti ornitologické prostřednictvím vložení dat do databáze <http://birds.cz/avif>. Projekt byl finančně podpořen Českým svazem ochránců přírody v rámci programu Ochrana biodiverzity.

Ondřej Belfín, e-mail: ondra.belfin@gmail.com

Komiks

Moudá & slavnostní kanonáda

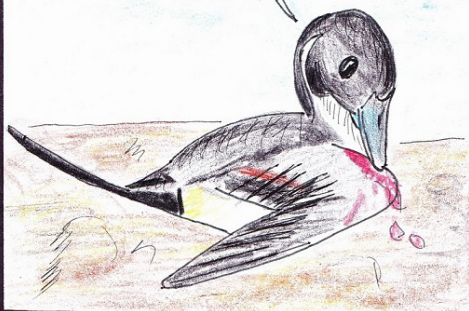
Hele, Moudo Lovci!

No, už zase začíma' podzimní Lov na kachny...
To nedopadne dobre...

BUM! BUM! BUM!

Au, postřelili mě!
Teče mi krev!

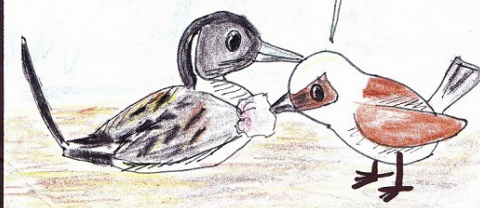
Co budermedítat?
Co budeme dělat?!

Neporadil by Moudá?

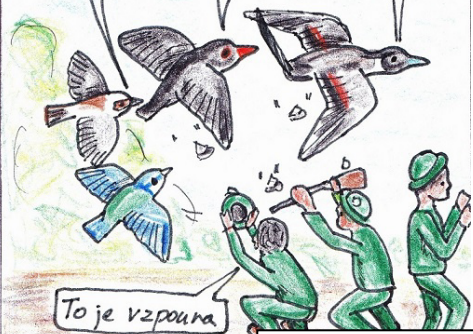
Chudačku!

Rozebral jsem si hnízdo,
zastavíme tu krev.

A teď uděláme kanonádu my!

To je vzpoura

© Katka Ševčíková

Pozvánka na exkurze MOS

4. 10. 2014 – Evropský festival ptactva na záhlinických rybnících

Sraz v 8:15 v Záhlinicích u Hostince U Čápa. Doprava do Záhlinic individuální, vlakové spojení z Přerova 7:44 (z Hulína – odjezd v 8:04), příjezd do Záhlinic v 8:07, pěšky asi 5 min. na místo srazu. Projdeme společně soustavu rybníků a nahlédneme zcela jistě nejen do tajů ptačí říše. Akce se koná za každého počasí a končí přibližně okolo 13. hodiny. Návrat zpět bude vlaky ze Záhlinic (směr Hulín v 13:54, směr Otrokovice ve 14:04). Pořádáno ve spolupráci s Ornis Muzea Komenského a ČSOP Via Hulín. Exkurzi povede Martin Vymazal (tel.: 608 368 333, e-mail: mvymazal@seznam.cz).

4. 10. 2014 – Evropský festival ptactva v rozáriu v Olomouci

Sraz v 17:00 u brány do Rozária (naproti S-klubu). Ukončení okolo 19:00. V případě dobrého počasí mohou zájemci pokračovat monitoringem netopýrů. Vlastní dalekohled vítán. Mimo poslechu a pozorování ptáků bude připravena také ukázka odchyty a kroužkování. Pořádáno ve spolupráci s DDM Olomouc a ZO ČSOP Upolín. Exkurzi povede Kateřina Ševčíková (tel.: 776 746 980, e-mail: sevcikovaka@seznam.cz).

5. 10. 2014 – Evropský festival ptactva na Choryňských a Hustopečských rybnících

Sraz v 8:00 ve Lhotce nad Bečvou u vlakového nádraží (vyčkáme na příjezd vlaku od Val. Meziříčí). Dále pěší přesun přes les Obora, Choryňské a Hustopečské rybníky. Pozorování ptáků, ukázka hlasových nahrávek, odchyty a kroužkování ptáků, hry pro děti. S sebou oblečení a obutí do přírody (nutné počítat s případnou ranní rosou a místy rozbláceným terénem), dalekohled, svačinu a hlavně dobrou náladu! Akce proběhne za každého počasí. Předpokládané ukončení v odpoledních hodinách. Pořádáno ve spolupráci s Muzeem regionu Valašsko. Exkurzi povede Karel Pavelka a Lenka Šimurdová (tel.: 737 129 019, e-mail: karel.pavelka@centrum.cz).

5. 10. 2014 – Evropský festival ptactva na tovačovských rybnících

Odjezd linkového autobusu v 7:00 hod z autobusového nádraží Přerov (stanoviště č. 16), sraz u sádek v Tovačově v 7:45 hod. Exkurze se zastaví na Křenovském rybníce. Dále bude pokračovat na Hradeckém rybníce. Zájemci se mohou k exkurzi připojit i kdykoli později přímo na hrázi rybníka. Mimo obvyklých druhů se dá předpokládat přítomnost tažných druhů putujících do svých zimovišť. Součástí Festivalu bude i slavnostní otevření pozorovatelný na Troubeckém jezeře od 11:30. Exkurzi povedou Adolf Goebel a Jiří Šafránek (tel.: 776 064 743, 606 324 763, e-mail: goebel@mos-cso.cz, mosprerov@seznam.cz).

5. 10. 2014 – Evropský festival ptactva na Chomoutovském jezeře

Sraz je v 7:30 hod na parkovišti u jezera za křižovatkou směr Březce. Na místo je spojení autobusem z Olomouce, buď linkou 764 (odjezd 6:45 hod z autobusového nádraží v Olomouci, příjezd na zastávku Chomoutov, škola v 7:13 hod) nebo linkou 20 (odjezd z Náměstí Hrdinů v 6:59 hod, příjezd na zastávku Chomoutov, škola v 7:18 hod). Ze zastávky se jde pěšky Písečnou ulicí a poté po louce kolem jezera. V plánu je ukázka odchytu a kroužkování ptáků. Předpokládaný konec exkurze je kolem poledne, trasa bude dlouhá zhruba 2 kilometry. K exkurzi se je možno připojit kdykoliv v jejím průběhu. Exkurzi povede Jan Vidlař (tel.: 775 254 238, e-mail: janvidlar@gmail.com).

22. 11. 2014 – Ornitologická exkurze za ptáky tovačovských rybníků

Odjezd linkového autobusu v 10:00 hod z autobusového nádraží Přerov (stanoviště č. 16), sraz u sádek v Tovačově v 10:50 hod. Zájemci se mohou k exkurzi připojit i kdykoli později přímo na hrázi rybníka. Mimo obvyklých druhů by měly být k vidění také severské druhy ptáků na tahu do zimovišť. Za špatného počasí se exkurze nekoná. Předpokládá se i návštěva štěrkopískovny v Anníně (Donbas). Exkurzi povedou Adolf Goebel a Jiří Šafránek (tel.: 776 064 743, 606 324 763, e-mail: goebel@mos-cso.cz, mosprerov@seznam.cz)

29. 12. 2014 – Výprava za husami a berneškami na jižní Moravu

Tradiční akce, kterou pořádá každoročně Klub 300 (www.klub300.cz). Účastníci sledují za úsvitu ranní rozlet hus na hrázi Vodního díla Nové Mlýny a podle možností se za husami vypraví do polí, kde v husích hejnech vyhledávají vzácné zatoulance, jako jsou např. bernešky bělolící nebo rudokrké. Podle situace je výprava doplněna i o návštěvu dalších lokalit. Podmínkou je vlastní motorové vozidlo, protože jednotlivé lokality jsou rozptýleny po větším území. Doba srazu bude upřesněna. Exkurzi povede Jiří Šafránek (mob.: 606 324 763, e-mail: mosprerov@seznam.cz) s některým z místních znalců.

Vánoční setkání ornitologů na Ornisu

Ve čtvrtek 11. 12. 2014 od 18:00 proběhne tradiční vánoční setkání v budově Ornisu (Bezručova 10, Přerov). Součástí setkání bude přírodovědně cestovatelská přednáška na téma „Jak se žije ptákům u protinožců?“ Následovat bude neformální posezení s možností promítání vlastních fotek. Další podrobnosti a případné změny programu najdete v předstihu na webech mos-cso.cz a ornis.cz.

Moudivláček – zpravodaj Moravského ornitologického spolku – středomoravské pobočky ČSO. Interní zpravodaj pro členy MOS – smp ČSO. Kontakt (adresa pro zasílání příspěvků a korespondence): Bezručova 10, 750 02 Přerov, e-mail: info@mos-cso.cz, www.mos-cso.cz, bankovní spojení: 32434831/0100. Kresby na titulní straně – © Jiří Polčák (moudivláček lužní), © Kateřina Ševčíková (kulíšek nejmenší), grafická spolupráce – Jiří Kaláček. Vychází nejméně dvakrát ročně v elektronické podobě a tiskem v nákladu 30 ks. Číslo 2/2014 vyšlo 24. 9. 2014.

